

BOSHLANG‘ICH SINIF DARSLARIDA ELEKTRON RESURSLAR ASOSIDA DARSLARNI TASHKIL ETISH METODIKASI

Usmonaliyeva Shahnozaxon Kozimjon Qizi

Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti magistri

Annotatsiya. Mazkur maqolada boshlang‘ich sinf darslarini elektron resurslar asosida tashkil etishning metodik asoslari yoritilgan. Ta‘lim jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning dars samaradorligini oshirish, o‘quvchilarning bilish faoliyatini rivojlantirish hamda motivatsiyasini kuchaytirishdagi ahamiyati ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Shuningdek, elektron darsliklar, multimedia vositalari, onlayn platformalar va interaktiv ta‘lim resurslarining boshlang‘ich ta‘limdagi o‘rni ochib berilgan. Maqolada elektron resurslardan foydalanishning metodik yondashuvlari, afzalliklari, mavjud muammolari va ularni bartaraf etish yo‘llari keng yoritilgan. Tadqiqot natijalari elektron resurslar asosida tashkil etilgan darslar o‘quvchilarning mustaqil fikrlashi, ijodkorligi va kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qilishini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: elektron resurslar, boshlang‘ich ta‘lim, raqamli ta‘lim, multimedia texnologiyalari, interfaol metodlar, pedagogik texnologiyalar, elektron ta‘lim, AKT, ta‘lim metodikasi, innovatsion ta‘lim.

Аннотация. В данной статье освещаются методические основы организации уроков в начальных классах на основе электронных ресурсов. Научно проанализировано значение использования информационно-коммуникационных технологий в образовательном процессе для повышения эффективности уроков, развития познавательной активности учащихся и усиления их мотивации. Также раскрыта роль электронных учебников, мультимедийных средств, онлайн-платформ и интерактивных образовательных ресурсов в начальном образовании. В статье подробно рассмотрены методические подходы к использованию электронных ресурсов, их преимущества, существующие проблемы и пути их решения. Результаты исследования показывают, что уроки, организованные на основе электронных ресурсов, способствуют развитию самостоятельного мышления, творческих способностей и коммуникативных компетенций учащихся.

Ключевые слова: электронные ресурсы, начальное образование, цифровое образование, мультимедийные технологии, интерактивные методы, педагогические технологии, электронное обучение, ИКТ, методика обучения, инновационное образование.

Abstract. This article highlights the methodological foundations of organizing primary school lessons based on electronic resources. The importance of using information and communication technologies in the educational process to improve lesson effectiveness, develop students' cognitive activity, and enhance their motivation is scientifically analyzed. The role of electronic textbooks, multimedia tools, online platforms, and interactive

educational resources in primary education is also revealed. The article extensively discusses methodological approaches to the use of electronic resources, their advantages, existing problems, and ways to overcome them. The results of the study indicate that lessons organized on the basis of electronic resources contribute to the development of students' independent thinking, creativity, and communicative competencies.

Keywords: electronic resources, primary education, digital education, multimedia technologies, interactive methods, pedagogical technologies, e-learning, ICT, teaching methodology, innovative education.

Boshlang'ich sinf darslarida elektron resurslar asosida darslarni tashkil etish bugungi zamonaviy ta'lim tizimining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Hozirgi globallashuv va raqamli texnologiyalar rivojlanayotgan davrda ta'lim jarayonini innovatsion yondashuvlar asosida tashkil etish zarurati ortib bormoqda. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichida elektron resurslardan foydalanish o'quvchilarning bilim olish faoliyatini faollashtirish, dars samaradorligini oshirish hamda ularning mustaqil fikrlashini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki boshlang'ich sinf o'quvchilari yosh jihatdan ko'proq ko'rgazmali, qiziqarli va interaktiv ta'limga ehtiyoj sezadilar. Elektron resurslar esa aynan shu ehtiyojni qondirish imkonini beradi. Elektron resurslar deganda elektron darsliklar, multimedia vositalari, animatsiyalar, videodarslar, virtual laboratoriyalar, interaktiv o'yinlar, mobil ilovalar va onlayn platformalar tushuniladi. Ushbu vositalar ta'lim jarayonini qiziqarli va samarali tashkil etishga yordam beradi. Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun rangli tasvirlar, ovozi materiallar, harakatli animatsiyalar va interaktiv topshiriqlar katta qiziqish uyg'otadi. Shu sababli elektron resurslar asosida tashkil etilgan darslar an'anaviy darslarga nisbatan samaraliroq hisoblanadi.

Boshlang'ich ta'limda elektron resurslardan foydalanishning pedagogik ahamiyati juda katta. Avvalo, elektron vositalar orqali mavzularni ko'rgazmali tarzda tushuntirish imkoniyati yaratiladi. Masalan, matematika darslarida geometrik shakllarni oddiy tushuntirishdan ko'ra, ularni animatsion tarzda ko'rsatish o'quvchilarning mavzuni tezroq tushunishiga yordam beradi. Ona tili darslarida tovush va harflarni multimedia vositalari yordamida o'rgatish savodxonlikni rivojlantirishda samarali hisoblanadi. Tabiatshunoslik darslarida esa tabiat hodisalari haqidagi videolar, virtual sayohatlar va animatsiyalar o'quvchilarning tasavvurini kengaytiradi. Elektron resurslar o'quvchilarning mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini ham rivojlantiradi. Elektron darsliklar va onlayn topshiriqlar orqali o'quvchilar darsdan tashqari vaqtda ham mustaqil ravishda bilim olish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu esa ularda mas'uliyat hissini shakllantiradi. Shuningdek, elektron resurslar o'quvchilarning mantiqiy tafakkuri, ijodkorligi va muammoni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Elektron resurslar asosida darslarni tashkil etishda o'qituvchining metodik mahorati muhim o'rin tutadi. O'qituvchi dars maqsadi va mavzusidan kelib chiqib, foydalaniladigan elektron vositalarni to'g'ri tanlashi zarur. Darsni rejalashtirish jarayonida elektron materiallarning mazmuni, o'quvchilarning yosh xususiyatlari va bilim darajasi hisobga olinadi. Elektron

resurslar darsning maqsadiga xizmat qilishi va o'quvchilarni faol ta'lim jarayoniga jalb etishi kerak. Boshlang'ich sinf darslarida multimedia taqdimotlari keng qo'llaniladi. PowerPoint, Canva va boshqa dasturlar yordamida tayyorlangan rangli slaydlar, diagrammalar va animatsiyalar o'quvchilarning diqqatini jalb qiladi. Ayniqsa, kichik yoshdagi bolalar uchun tasvir va ovoz asosida berilgan ma'lumotlar samaraliroq hisoblanadi. Multimedia vositalari yordamida tushuntirilgan mavzular o'quvchilarning xotirasida uzoqroq saqlanadi.

Elektron darsliklar ham zamonaviy ta'limning muhim vositalaridan biri hisoblanadi. Elektron darsliklar oddiy bosma darsliklarga qaraganda kengroq imkoniyatlarga ega bo'lib, ular audio, video va interaktiv mashqlar bilan boyitilgan bo'ladi. O'quvchilar elektron darsliklardan foydalanish orqali mustaqil bilim olish ko'nikmasini shakllantiradilar. Bu esa ularning ta'lim jarayonidagi faolligini oshiradi. Ta'limiy o'yinlardan foydalanish boshlang'ich ta'limda katta samara beradi. Elektron ta'limiy o'yinlar o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi va ularni faol ishlashga undaydi. Masalan, matematik o'yinlar hisoblash malakasini rivojlantiradi, imlo o'yinlari savodxonlikni oshiradi, mantiqiy o'yinlar esa tafakkurni rivojlantiradi. O'yin asosidagi ta'lim bolalarda darsga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantiradi. Onlayn platformalar ham ta'lim jarayonida muhim o'rin tutadi. Google Classroom, Moodle, Zoom, Microsoft Teams kabi platformalar yordamida masofaviy ta'limni tashkil etish mumkin. Ushbu platformalar orqali o'qituvchi topshiriqlar beradi, baholashni amalga oshiradi va o'quvchilar bilan muntazam muloqot olib boradi. Ayniqsa, pandemiya davrida onlayn platformalarning ta'lim tizimidagi ahamiyati yanada ortdi.

Boshlang'ich ta'lim jarayonida elektron resurslardan foydalanish o'quvchilarning bilim olish faoliyatini faollashtirish, dars samaradorligini oshirish va o'quv materiallarini qiziqarli shaklda yetkazishda muhim ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy ta'lim tizimida elektron resurslar nafaqat qo'shimcha vosita, balki darsning muhim tarkibiy qismi sifatida qaralmoqda. Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'quvchilari yosh jihatdan ko'proq ko'rgazmali va interaktiv ta'limga ehtiyoj sezganliklari sababli elektron resurslar ular uchun samarali ta'lim muhiti yaratadi. Elektron resurslar yordamida tashkil etilgan darslar o'quvchilarning diqqatini uzoq vaqt davomida saqlab turishga yordam beradi. Rangli tasvirlar, animatsiyalar, videolar, interaktiv o'yinlar va ovozli topshiriqlar o'quvchilarda darsga nisbatan qiziqish uyg'otadi. Natijada o'quvchilar darsda faol ishtirok etadilar, mavzuni tezroq tushunadilar va bilimlarni mustahkam o'zlashtiradilar. Boshlang'ich sinf ona tili darslarida elektron resurslardan foydalanish alohida ahamiyatga ega. Chunki ona tili darslari o'quvchilarning savodxonligini, nutqiy kompetensiyasini, o'qish va yozish malakalarini shakllantiruvchi asosiy fanlardan biri hisoblanadi. Elektron resurslar yordamida tashkil etilgan ona tili darslari o'quvchilarning: o'qish texnikasini; to'g'ri talaffuzini; lug'at boyligini; og'zaki va yozma nutqini; mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Ayniqsa, harflarni va tovushlarni o'rgatishda multimedia vositalari katta samara beradi. Animatsion videolar orqali harflarning yozilishi va talaffuzi ko'rsatiladi. Ovozli mashqlar yordamida o'quvchilar tovushlarni to'g'ri talaffuz qilishni o'rganadilar. Bu esa ularning fonetik ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Masalan, "Bo'g'inlarni top", "Tovushni

aniqlash”, “So‘z yasash”, “Ortiqcha so‘zni top” kabi interaktiv mashqlar o‘quvchilarning savodxonligini oshirishda muhim vosita hisoblanadi. Ushbu elektron topshiriqlar orqali o‘quvchilar mustaqil ishlashga o‘rganadi, tezkor fikrlash va to‘g‘ri javob topishga intiladi. Elektron resurslar matn ustida ishlash jarayonida ham katta imkoniyat yaratadi. Masalan, elektron darsliklar va multimedia taqdimotlari yordamida matn mazmunini tahlil qilish, qahramonlarga tavsif berish, asosiy g‘oyani aniqlash kabi topshiriqlarni bajarish mumkin. Videolavhalar va audio materiallar o‘quvchilarning tinglab tushunish kompetensiyasini ham rivojlantiradi. Boshlang‘ich sinf ona tili darslarida elektron resurslardan foydalanish o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishini oshiradi. Ayniqsa, interaktiv o‘yinlar asosida tashkil etilgan mashg‘ulotlar bolalarda ijobiy emotsional muhit yaratadi. Bu esa ularning darsdagi faolligini kuchaytiradi.

Boshlang‘ich sinf matematika darslarida elektron resurslardan foydalanish o‘quvchilarning hisoblash malakasini rivojlantirish va mantiqiy tafakkurini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Elektron vositalar yordamida matematik tushunchalarni ko‘rgazmali tarzda tushuntirish imkoniyati yaratiladi. Bu esa o‘quvchilarning murakkab mavzularni osonroqtushunishiga yordam beradi. Matematika darslarida elektron resurslar: hisoblash ko‘nikmasini rivojlantiradi; mantiqiy tafakkurni shakllantiradi; tezkor fikrlashni rivojlantiradi; masala yechish malakasini oshiradi; mustaqil ishlash ko‘nikmasini rivojlantiradi. Interaktiv matematik o‘yinlar boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun ayniqsa samarali hisoblanadi. “Top tezkor javobni”, “Raqamlarni joylashtir”, “Geometrik shaklni top”, “Kim birinchi yechadi?”, “Matematik domino” kabi elektron o‘yinlar o‘quvchilarda matematika faniga nisbatan qiziqishni oshiradi. Masalan, qo‘shish va ayirish amallarini o‘rgatishda animatsion misollar va rangli tasvirlardan foydalanish o‘quvchilarning mavzuni tezroq o‘zlashtirishiga yordam beradi. Ko‘paytirish va bo‘lish amallarini esa elektron jadval va o‘yinlar asosida mustahkamlash mumkin. Geometrik shakllarni o‘rgatishda virtual modellar va animatsiyalar katta samara beradi. O‘quvchilar shakllarning harakatini, o‘lchamini va xususiyatlarini amaliy ko‘rish orqali bilimlarni yaxshiroq o‘zlashtiradilar. Elektron testlar va interaktiv topshiriqlar yordamida matematik bilimlarni nazorat qilish ham qulay hisoblanadi. Quizizz, Kahoot va Wordwall platformalari orqali tashkil etilgan testlar o‘quvchilarda raqobat muhiti yaratib, ularning darsga bo‘lgan qiziqishini oshiradi.

Boshlang‘ich sinf tabiatshunoslik darslarida elektron resurslardan foydalanish o‘quvchilarning tabiat haqidagi tasavvurlarini boyitish va ilmiy dunyoqarashini shakllantirishda muhim vosita hisoblanadi. Tabiatshunoslik fanida ko‘plab mavzularni oddiy tushuntirish orqali emas, balki ko‘rgazmali vositalar yordamida o‘rganish samaraliroq hisoblanadi. Elektron resurslar yordamida: tabiiy hodisalarni kuzatish; virtual tajribalar o‘tkazish; tabiat jarayonlarini animatsion tarzda ko‘rish; videolavhalar orqali mavzularni tushunish imkoniyati yaratiladi. Masalan, “Fasllarning almashinuvi”, “Suv aylanishi”, “O‘simliklarning o‘sishi”, “Hayvonlar hayoti”, “Yer va Quyosh tizimi” kabi mavzularni animatsion videolar orqali tushuntirish o‘quvchilarning mavzuni chuqurroq anglashiga yordam beradi.

Virtual tajribalar ayniqsa katta ahamiyatga ega. Masalan, suvning bug‘lanishi yoki urug‘ning unib chiqishi jarayonlarini videolar orqali ko‘rsatish o‘quvchilarning kuzatish va tahlil qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Elektron resurslar tabiatshunoslik darslarini qiziqarli va jonli tashkil etishga xizmat qiladi. O‘quvchilar videolar va animatsiyalar orqali tabiat hodisalarini real holatda ko‘rgandek taassurot oladilar. Bu esa ularning bilimlarni uzoq vaqt xotirada saqlashiga yordam beradi. Bundan tashqari, elektron resurslar ekologik tarbiya berishda ham muhim vosita hisoblanadi. Tabiatni asrash, ekologik muammolar va atrof-muhitni muhofaza qilish haqidagi videolar o‘quvchilarda tabiatga nisbatan ehtiyotkorona munosabatni shakllantiradi. Umuman olganda, boshlang‘ich sinf fanlarida elektron resurslardan foydalanish ta‘lim samaradorligini oshiradi, o‘quvchilarning bilim olishga bo‘lgan qiziqishini kuchaytiradi hamda ularning mustaqil fikrlashi, ijodkorligi va kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Zamonaviy ta‘lim tizimida elektron resurslardan samarali foydalanish boshlang‘ich ta‘lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Tajriba natijalari shuni ko‘rsatdiki, elektron resurslar asosida tashkil etilgan darslar o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishini oshirdi, ularning mustaqil ishlash ko‘nikmasini rivojlantirdi va bilimlarni o‘zlashtirish darajasini yaxshiladi. Ayniqsa, interaktiv topshiriqlar va multimedia vositalari o‘quvchilarning mavzuni chuqurroq tushunishiga yordam berdi. Shunga qaramay, elektron resurslardan foydalanishda ayrim muammolar ham mavjud. Ba‘zi maktablarda texnik vositalarning yetarli emasligi, internet tezligining pastligi va elektron resurslarning kamligi darslarni samarali tashkil etishga to‘sqinlik qiladi. Ayrim o‘qituvchilarning AKT kompetensiyasining yetarli darajada emasligi ham muhim muammolardan biridir. Shu sababli pedagoglar uchun AKT bo‘yicha maxsus seminar va treninglarni tashkil etish zarur hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, boshlang‘ich sinf darslarida elektron resurslar asosida darslarni tashkil etish zamonaviy ta‘limning muhim yo‘nalishlaridan biridir. Elektron resurslar ta‘lim samaradorligini oshiradi, o‘quvchilarning bilim olishga bo‘lgan qiziqishini kuchaytiradi va ularning mustaqil fikrlashi, ijodkorligi hamda kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantiradi. Kelajakda elektron ta‘lim resurslarini yanada boyitish, maktablarni zamonaviy texnik vositalar bilan ta‘minlash va pedagoglarning raqamli kompetentligini rivojlantirish muhim vazifalardan biri bo‘lib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Ta‘limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Iste‘dod, 2008. – 180 b.
2. Saidahmedov N. Pedagogik mahorat va pedagogik texnologiya. – Toshkent: OTM, 2003. – 210 b.
3. Yo‘ldoshev J.G., Usmonov S.A. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy qilish. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2008. – 132 b.

4. Беспалко В.П. Слагayemiye pedagogicheskoy texnologii. – Moskva: Pedagogika, 1989. – 192 s.

5. Zimnyaya I.A. Klyucheviye kompetensii kak rezultat sovremennogo obrazovaniya. – Moskva: Issledovatelskiy sentr problem kachestva podgotovki spetsialistov, 2004. – 42 s.

